de müslümanlar arasında meydana gelen anlaşmazlıkların ve isyanların mahiyeti aydınlatılmaya çalışılmakta ve Hulefâ-yi Râşidîn'den her birinin şahsiyeti üzerinde durulmaktadır. Bunlardan sadece VII. cildi teşkil eden *Hz. Ömer*, Mevlânâ Şiblî tarafından yazılmış ve Ömer Rıza Doğrul tarafından tercüme edilmiştir. Diğerlerini Dârülmusannifîn'in hazırlattığı *Hulefâ-yi Râşidîn* adlı eserden de faydalanan Ömer Rıza kaleme almıştır. Bu seri daha sonra Osman Zeki Mollamehmetoğlu tarafından kısmen sadeleştirilerek beş cilt halinde tekrar yayımlanmıştır (İstanbul 1977-1978).

Halk arasında *Asr-ı Saâdet* adıyla meşhur olan ikinci eser ise Şah Muînüddin Ahmed Nedvî, Saîd Sâhib Ensârî ve Süleyman Nedvî'nin yazdığı ve Ali Genceli'nin Urduca'dan Türkçe'ye çevirdiği on ciltlik eserdir (*Büyük İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet, Ashâb-ı Kirâm*, haz. Eşref Edip, Sebîlürreşâd Neşriyatı, İstanbul 1382-1384/1963-1964). Bu eserin ilk beş cildinde yer alan muhacir sahâbîler bölümü Ahmed Nedvî, ensara mensup sahâbîler bölümü ise Sâhib Ensârî tarafından yazılmıştır. Serinin I-III. ciltlerinde Câhiliye dönemindeki Araplar'ın dinî ve sosyal hayatları, İslâmiyet'in doğuşu, ilk müslümanlar, Habeşistan'a hicret, Akabe biatları, hicret, muhacirlerin faziletleri ve muhacir sahâbîler; IV. cildin bir kısmında yine muhacir sahâbîler, geri kalan kısmıyla V. cildin tamamında ise ensar hakkında bilgi verilmektedir. Diğer beş cilt Süleyman Nedvî'ye aittir (*Büyük İslâm Tarihi, Asr-ı Saâdet, Peygamberimizin Tebligat ve Talimatı*, haz. Eşref Edip, Sebîlürreşâd Neşriyatı, İstanbul 1387/1967). Bu eserin I. cildinde peygamberlik müessesesinin lüzumu, İslâmiyet'in doğuşu sırasında dünyanın dinî, ahlâkî ve sosyal durumu, Araplar'ın dinî ve ahlâkî durumları ve özellikleri, İslâmiyet'in esasları, Hz. Peygamber'in İslâmiyet'i tebliğ gayesiyle yaptığı faaliyetler hakkında bilgi verilmektedir. II-III. ciltlerde iman esasları, IV. ciltte namaz, oruç, hac, zekât, cihad, takvâ, sabır, tevekkül, İslâm ahlâkının esasları ve İslâmiyet'in ahlâk felsefesi üzerinde durulmaktadır. V. cilt ise tamamen ahlâkî konulara ayrılmış olup ahlâkî güzellikler ve fenalıklar, müslümanların akrabalarına ve birbirlerine karşı ahlâkî görev ve sorumlulukları gibi konular işlenmektedir. Bu seri de Durali Yılmaz tarafından kısmen sadeleştirilerek altı cilt halinde tekrar yayımlanmıştır (İstanbul 1984-1985).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhay el-Hasenî, *Nüzhetü'l-ḫavâṭır*, VIII, 174-176; *İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet, Peygamberimizin Risâleti ve Mu'cizeleri* (Âsâr-ı İlmiyye Kütüphanesi neşriyatı), İstanbul 1346/1928; Mevlâna Şiblî – Süleyman Nedvî, *İslâm Tarihi Asr-ı Saadet* (nşr. Süleyman Nedvî – Ömer Rıza), İstanbul 1346/1928, Giriş, I, 3-16; II, 3-8; III, 1083-1089; Eşref Edib, *Mehmed Akif-Hayatı Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları*, İstanbul 1938, I, 23, 673-674; M. Ahmed Nedvî – S. Sâhib Ensârî, *Büyük İslâm Tarihi Asr-ı Saadet Ashab-ı Kiram* (nşr. Eşref Edib), İstanbul 1382/1963, Giriş, I, 3-51; Ziriklî, *el-Aʿlâm*, III, 137; Özege, *Katalog*, II, 745; "Allamah Shibli's Sirat al-Nabi", *JPHS*, XV/2 (1967), s. 130-161; XV/3 (1967), s. 201-231; XV/4 (1967), s. 272-304; Seyyid Sabâhaddin Abdurrahman, "Süleyman Nedvî", *UDMİ*, XI, 266-269; Seyyid Muhammed Abdullah, "Şiblî Nuʿmânî", *a.e.*, XI, 651-654.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

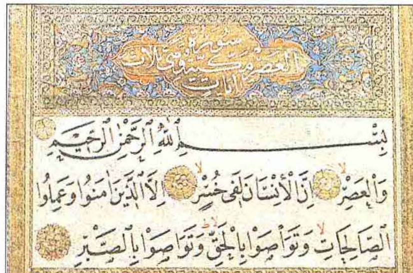
ASR SÛRESİ
(سورة العصر)

Kur'ân-ı Kerîm'in 103. sûresi.

Tercih edilen görüşe göre Mekkî sûrelerden olup üç âyettir. **Fâsıla***sı (ر) harfidir. Masdar olarak "hapsetmek, menetmek; vergi vermek; sıkıp suyunu çıkarmak" demek olan **asr**, isim olarak "dehr, mutlak zaman, özellikle içinde bulunulan zaman, karn yani seksen veya 100 senelik zaman dilimi, gündüz, gece, sabah, akşam, ikindi vakti" gibi mânalara gelir. Gündüzle geceye, sabah ile akşama "iki asır" mânasında **asrân** denildiği gibi, sabah namazı ile ikindi namazı da bir hadiste (bk. Ebû Dâvûd, "Salât", 9) bu kelime ile ifade edilmiştir.

Müfessirler Kur'ân-ı Kerîm'de (el-Asr 103/1) zikredilen asr kelimesini "ikindi vakti", "ikindi namazı", "mutlak zaman" "Hz. Muhammed'in asrı" (Asr-ı saâdet, Asr-ı nübüvvet) ve "âhir zaman" diye tefsir etmişler, asra yapılan yeminle insan hayatında zamanın önemi ve değeri arasındaki ilişki üzerinde durmuşlardır.

Nesih hattıyla yazılmış Asr sûresi

Adını ilk kelimesinden alan Asr sûresi, kısa olmakla beraber Kur'an-ı Kerîm'deki bütün nasihatların özü sayılır. İmam Şâfiî'nin bu sûre hakkında, "Şayet Kur'an'da başka bir şey nâzil olmasaydı şu pek kısa sûre bile insanlara yeterdi. Bu sûre Kur'an'ın bütün ilimlerini kucaklıyor" dediği nakledilir. Sûrenin birinci ve ikinci âyetlerinde Allah asra yemin ederek insanların hüsran içinde bulunduklarına dikkat çekerken üçüncü âyetinde sırasıyla, iman edenlerin, amel-i sâlih işleyenlerin, birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenlerin bundan müstesna olduklarını haber vermiştir.

Ashaptan iki kişinin karşılaştıkları zaman biri diğerine Asr sûresini okumadan ve ardından selâm vermeden ayrılmadıkları rivayet edilmiştir (bk. Beyhakī, III, 174b). Ancak bu sûreyi okumanın faziletine dair Sa'lebî ve Vâhidî gibi bazı müfessirlerce Ubey b. Kâ'b'dan nakledilen ve bazı tefsirlerde yer alan, "Allah Asr sûresini okuyanın günahlarını affeder ve o kimse hakkı ve sabrı tavsiye edenlerden olur" meâlindeki hadisin **mevzû*** olduğu kabul edilmiştir (bk. Zerkeşî, I, 432).

Mehmed Âkif Ersoy bu sûre ile ilgili duygularını şu mısralarla dile getirir: Hâlikin nâ-mütenâhi adı var, en başı Hak / Ne büyük şey kul için hakkı tutup kaldırmak / Hani, ashâb-ı kirâm, ayrılalım, derlerken / Mutlaka "Sûre-i Vel'asrı" okurmuş, bu neden / Çünkü meknûn o büyük sûrede esrâr-ı felâh / Başta îmân-ı hakîkî geliyor, sonra salâh / Sonra hak, sonra sebat. İşte kuzum insanlık / Dördü birleşti mi yoktur sana hüsrân artık.

BİBLİYOGRAFYA :

Râğıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*; İbnü'l-Cevzî, *Nüzhetü'l-aʿyün*; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*; *Lisânü'l-ʿArab*; *Kāmus Tercümesi*; Turayhî, *Mecmaʿu'l-baḥreyn*, "ʿaṣr" md.leri; Ebû Dâvûd, "Salât", 9; Taberî, *Tefsîr*, XXX, 188-190; Sa'lebî, *el-Keşf ve'l-beyân ʿan tefsîri'l-Ḳurʾân*, Süleymaniye Ktp., Şehit Ali Paşa, nr. 133, II, 185b; Beyhakī, *Şuʿabü'l-îmân*, Nuruosmaniye Ktp., nr. 1125, III, vr. 174b; Vâhidî, *el-Vasîṭ*, Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 124, II, 960a-960b; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, XXXII, 84-90; Kurtubî, *Tefsîr*, XX, 178-181; Zerkeşî, *el-Burhân*, I, 332, 432; İbn Hacer, *el-Kâfi'ş-şâf fî taḫrîci eḥâdîşi'l-Keşşâf* (Zemahşerî, *el-Keşşâf* içinde), Kahire 1373/1953, IV, 633; Şevkânî, *Fethu'l-ḳadîr*, Kahire 1383/1964, V, 391-392; Âlûsî, *Rûḥu'l-meʿânî*, XXX, 227-229; Mehmet Âkif Ersoy, *Safahât*, İstanbul 1924 — İstanbul 1984, s. 419; Elmalılı, *Hak Dini*, IX, 6066-6084.

MUHAMMED EROĞLU